EHTIYOJMAND YOSHLAR BANDLIGINI TA'MAINLASHNING QONUNIY-HUQUQIY VA IJTIMOIY XUSUSIYATLARI

Jabborov Jahongir Bahrom o'g'li
Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti o'qituvchisi
Madina Xoliqova
Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti 2-kurs talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ehtiyojmand yoshlarni ish bilan ta'minlash muammolari, statistik ma'lumotlar va ularni hal etishning qonuniy-huquqiy va ijtimoiy omillari haqida ma'lumotlar berilgan.*

Tayanch so'z iboralar: *Bandlik, ishsizlik, samarali bandlik, yoshlar bandligi, siyosat, subsidiya, ijtimoiy xizmat.*

Ehtiyojmand yoshlar – 14 yoshdan 30 yoshgacha "yoshlar daftari"da turuvchi, ishsiz, kasb va malaka oshirishga, daromad va munosib ishga doimiy ehtiyoji bo'lgan yoshlar, o'z o'rnida kam ta'minlangan oila a'zosi yoki institutsonal muassasa bitiruvchilari bo'lgan yoshlar ham bu kategoriyani o'zida mujassam etadi. Ehtiyojmand yoshlar kategoriyasidan oldin ham shuni ta'kidlashimiz lozimki, yoshlar ma'lum hayotiy va kasbiy tajribaga ega bo'lmagan insonlardir. Bunda ularning hayoti izga tushishida ta'lim va tarbiya, ma'naviyat, ma'rifat bilan bir qatorda amaliy ijtimoiy ko'mak, ta'minot va xizmatlar hissasi ham alohida o'rinli. Bugun dunyoning 30 foizidan oshiqrog'i aynan yashlardir. O'zbekiston Statistika agentligi ma`lumotlariga ko'ra, 2023-yil 1-yanvar holatiga respublika bo'yicha yoshlar (14-30 yosh) soni 9 654 351[1] kishi tashkil etib, jami aholining 26,8 foiziga teng.

Hududlar bo'yicha yoshlar (14-30 yosh) soni:
Qoraqalpog'iston R. –544 011 kishi (27,5 %);
Andijon viloyati – 871 191 kishi (26,2 %);
Buxoro viloyati – 519 768 kishi (25,9 %);
Jizzax viloyati – 418 659 kishi (28,4 %);
Qashqadaryo viloyati – 976 661 kishi (28,0 %);
Navoiy viloyati – 274 275 kishi (26,0 %);
Namangan viloyati – 803 078 kishi (26,8 %);
Samarqand viloyati – 1 143 004 kishi (27,8 %);
Surxondaryo viloyati – 787 816 kishi (28,1 %);
Sirdaryo viloyati – 249 903 kishi (27,9 %);
Toshkent viloyati – 767 600 kishi (25,6 %);
Farg'ona viloyati – 1 051 980 kishi (26,5 %);
Xorazm viloyati – 541 554 kishi (27,7 %);
Toshkent shahri – 704 851 kishini (23,8 %)[2].

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi[3], Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risidagi qonun[4], Yangi O'zbekiston strategiyasi[5], Taraqqiyot strategiyasi[6], O'zbekiston – 2030 strategiyalari[7], "Aholi bandligi to'g'risida"gi qonun[8], "O'zbekiston respublikasi bandlikka ko'maklashish davlat jamg'armasi mablag'lari hisobidan Subsidiya va grantlar ajratish tartibi to'g'risida"gi nizomga

[1] https://darakchi.uz/index.php/oz/168512
[2] https://www.xorazmstat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/11051-mamlakatimizda-yoshlar-soni-qancha.
[3] https://lex.uz/docs/-6445145#-6445716 – 79-modda.
[4] O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 14.09.2016 yildagi O'RQ-406-son.
[5] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining asari 2021-yil sentabr.
[6] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son.
[7] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 11.09.2023 yildagi PF-158-son
[8] O'zbekiston Respublikasining qonuni, 20.10.2020 yildagi O'RQ-642-son.

o‘zgartirish va qo‘shimchalar kiritish haqidagi buyruq[1], “Yoshlarni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash va ularning ijtimoiy faolligini yanada oshirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”[2]gi farmonlar va shu kabilar bugun ehtiyojmand yoshlarning huquqlari va ijtimoiy maqomi oshirishga xizmat qiladi.

Yoshlarni mehnat bozorida birlashtirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish ushbu bugun davlatimizning bosh maqsadi hisoblanadi.

Bu boradagi maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar:

1. Yoshlarning qobiliyat va qiziqishlaridan kelib chiqib, navqiron avlod bandligini ta’minlash;
2. Ish tajribasiga ega bo‘lmagan yoshlarni kasb-hunarga o‘qitish va qayta tayyorlash;
3. Bandlik xizmati ko‘rsatmasi bo‘yicha kasbga yo‘naltirish, kasbiy tayyorgarlik, qayta tayyorlash va malakasini oshirish, psixologik qo‘llab-quvvatlash xizmatlarini bepul olish;
4. Fuqarolarning yoshi va boshqa xususiyatlarini hisobga olgan holda haq to‘lanadigan jamoat ishlarida qatnashish uchun muddatli mehnat shartnomalarini tuzish imkoniyatini tashkil etish;
5. Yoshlarni ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash;
6. Yoshni kamsitilishiga yo‘l qo‘ymaslik;
7. Yosh ishsizlarga psixologik yordam berish, maslahat berish va diagnostika qilish;
8. Yoshlarni davlat tomonidan ijtimoiy qo‘llab-quvvatlashning asosiy yo‘nalishi ishsizlik tufayli nafaqa va kompensatsiya to‘lash;
9. Ishsiz yoshlarning vaqtincha mehnatga layoqatsizligi davrida ishsizlik nafaqasini to‘lash;
10. Ish bilan ta’minlash xizmati ko‘rsatmasi bo‘yicha kasbiy tayyorgarlik, malaka oshirish, qayta tayyorlash davrida stipendiyalarni to‘lash;
11. Pullik jamoat ishlarida qatnashish imkoniyatini ta’minlash[3] va h.k.

Fikrimizcha, bu muammolarni hal qilish orqali yosh avlodning zamonaviy mehnat bozori sharoitlariga moslashishi osonlashadi. Bu jarayonlar doimiyligi va uzviyligi bilan ajralib turadi.

Shunday qilib, yoshlarni ish bilan ta’minlash muammolari ko‘p jihatdan ob’ektiv jarayon bilan bog‘liq jarayondir.